

УДК 657.1

JEL classification: M40, M41

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2025/226-1/6>

Надія ГУРА, д-р екон. наук, проф.

ORCID ID: 0000-0003-0542-1595

e-mail: Guranadia@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Павло ЧАПЛЯ, асп.

ORCID ID: 0009-0005-8406-737X

e-mail: pashachaplia@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ І ПЛАТЕЖІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Вступ. У сучасних умовах швидкої цифровізації фінансових процесів та стрімкого розвитку інформаційних технологій питання методичних основ обліку електронних грошей і платежів набувають особливої актуальності, що сприятиме підвищенню ефективності фінансового менеджменту, удосконаленню системи контролю та аудиту, а також зміцненню довіри з боку користувачів електронних грошей.

Методи. Для розгляду розвитку електронних грошей і платежів застосовано діалектичний метод, для визначення методологічних підходів до їх обліку – системний підхід. Аналіз існуючих видів електронних грошей, їх законодавчого та облікового забезпечення здійснено на основі методів аналізу та синтезу, індукції та дедукції. Облікову модель побудовано за допомогою методу моделювання. Метод аналогій застосовано для порівняння цифрових і нецифрових грошей, безготівкових і електронних платежів, метод подвійного запису – для формування бухгалтерських проведення з обліку електронних платежів.

Результати. На основі розкриття сутності і видів електронних грошей запропоновано їх власне визначення, обґрунтовано необхідність чіткого розмежування між різними видами електронних грошей, такими як кошти на електронних гаманцях та платіжних картках, криптовалюти, кожен з яких має свої особливості та потребує індивідуального підходу до обліку. З урахуванням законодавчих підходів і пропозицій науковців запропоновано субрахунки для обліку різних видів електронних грошей. Наведено бухгалтерські проведення з обліку електронних платежів під час розрахунків з різними дебіторами і кредиторами за різних умов платежів і використання різних видів електронних грошей. З використанням запропонованих субрахунків побудовано облікову модель відображення електронних грошей і платежів. Акцентовано увагу на важливості визнання та оцінки електронних грошей на основі актуальних ринкових даних, розробки підходів до документування операцій з електронними грошима та їх контролю як важливої складової забезпечення прозорості облікових процесів та відповідності вимогам законодавства.

Висновки. Запропонована авторами методика обліку електронних грошей та платежів сприятиме вдосконаленню облікового забезпечення цих операцій і контрольних заходів в умовах використання інформаційних технологій.

Ключові слова: електронні гроші, облік, електронні платежі, облікова модель, субрахунки, криптовалюта.

Вступ

У сучасному світі швидкий розвиток інформаційних технологій і цифрових платформ спричиняє кардинальні зміни в економічних відносинах. Одним із найвагоміших досягнень цієї ери є впровадження та поширення електронних грошей і платежів, які стають невід'ємною частиною фінансових операцій як на рівні індивідуальних споживачів, так і на рівні підприємств та організацій.

Використання електронних грошей значно спрощує процеси обміну, знижує витрати на транзакції та забезпечує високу швидкість платежів. Однак разом із перевагами виникають нові виклики, пов'язані з обліком таких операцій. Традиційні методи бухгалтерського обліку не завжди здатні повністю відобразити особливості електронних грошей і платежів, що вимагає розробки нових методичних підходів та інструментів.

Актуальність дослідження полягає в необхідності створення ефективних методичних основ для обліку електронних грошей і платежів, що забезпечить прозорість, достовірність та відповідність вимогам чинного законодавства. Це дозволить мінімізувати ризики, пов'язані з фінансовими шахрайствами, підвищити рівень фінансової безпеки та сприяти розвитку цифрової економіки.

Огляд літератури. Питанням бухгалтерського обліку, контролю й оподаткування операцій з електронними грошима та криптоактивами присвячені численні дослідження. Зокрема, нормативно-правові аспекти, що регулюють функціонування електронних грошей у Європейському Союзі, розкриті в Directive 2009/110/EC (European Union, 2009), яка встановлює основні вимоги

щодо ліцензування та контролю над установами, що працюють з електронними грошима (European Union, 2009). Окремі аспекти обігу електронних грошей в Україні регулюються Законом "Про платіжні послуги" (Верховна Рада України, 2021) та Положенням "Про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними" (Національний банк України, 2022). У цьому контексті роботи українських авторів також роблять акцент на практичних аспектах бухгалтерського обліку та контролю електронних грошей. Наприклад, Г. Я. Дацюк-Василіук досліджує особливості фінансового обліку електронних грошей в Україні та шляхи його вдосконалення (Дацюк-Василіук, 2023), акцентуючи увагу на специфіці національних підходів до відображення операцій у фінансовій звітності.

Інші автори звертаються до аспектів економічної сутності електронних грошей. А. Кошіль і Л. Мельянкova у своїх дослідженнях розглядають не лише економічну природу електронних грошей, а й питання їх відображення в бухгалтерському обліку, що є важливим для адаптації методик обліку в сучасних умовах (Кошіль, & Мельянкova, 2023; 2024). Також варто зазначити праці М. Кузуба та А. Андріяш, які аналізують основні проблеми та недоліки обліку електронних грошей і надають пропозиції щодо вдосконалення існуючих методів у корпоративній практиці (Кузуб, & Андріяш, 2021). Пропозиції щодо вдосконалення обліку електронних грошей також розглядають у своїх працях П. Штай, Д. Жаборт (Штай, & Жаборт, 2024) та С. Подолянчук (Подолянчук, 2020). Окремі аспекти бухгалтерського обліку криптоактивів були висвітлені Т. В. Яцик, яка у своїй дисертації

розробляє підходи до обліку, контролю та оподаткування операцій з криптоактивами (Яцик, 2020). І. Назарова аналізує інформаційне забезпечення електронних розрахунків, вивчаючи їх облікову та фінансову сутність у межах функціонування сучасної економіки (Назарова, 2022).

Практичні аспекти відображення електронних грошей у бухгалтерському обліку детально розглядаються у публікаціях Т. Мокієнко, Т. Прийдака та Р. Ліпського, які зосереджуються на класифікації електронних грошей та дослідженні особливостей організації обліку електронних платежів (Мокієнко, Прийдак, & Ліпський, 2019). Науковці досліджують вплив цифровізації на процеси обліку та надають рекомендації щодо адаптації облікових методик. Практичні аспекти відображення електронних грошей, організації контролю за електронними платежами досліджує А. Семенець. Крім того, науковець досліджує економічну сутність електронних грошей, наводить їх класифікацію (Семенець, 2017). У цих дослідженнях приділено значну увагу визначенню сутності електронних грошей, у тому числі криптовалют, та характеристики їх як специфічного об'єкта обліку. Але питанням методики обліку електронних грошей і платежів, особливості відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку не приділялось достатньої уваги.

Метою статті є розкриття сутності та розвиток методики відображення на рахунках бухгалтерського обліку електронних грошей та платежів.

Методи

У статті використано як загальнонаукові методи дослідження – діалектичний метод, системний підхід, методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, порівняння, моделювання, так і специфічні методи бухгалтерської науки – метод подвійного запису. Діалектичний метод застосовано для розгляду розвитку електронних грошей і електронних платежів у сучасній економіці. Системний підхід дозволив розглядати електронні платежі як підсистему бухгалтерського обліку для визначення методологічних підходів до їх обліку. На основі методів аналізу та синтезу, індукції та дедукції здійснено аналіз існуючих видів електронних грошей, їх законодавчого та облікового забезпечення, запропоновано окремі субрахунки для обліку. Облікову модель відображення електронних грошей і платежів на рахунках бухгалтерського обліку побудовано за допомогою методу моделювання. Метод аналогії застосовано для порівняння цифрових і нецифрових грошей, традиційних безготівкових і електронних платежів. Метод подвійного запису використано для відображення на рахунках бухгалтерського обліку електронних платежів.

Результати

Електронні гроші є одним із найновіших та найперспективніших фінансових інструментів сучасної економіки. Їх поява і стрімкий розвиток стали результатом швидкої цифровізації суспільства та розширення можливостей інформаційних технологій. Як специфічний об'єкт бухгалтерського обліку електронні гроші мають ряд особливостей, що відрізняють їх від традиційних грошових коштів. У сучасній економічній літературі приділено значну увагу визначенню їх сутності як специфічного об'єкта обліку. Електронні гроші – це цифрова форма грошових коштів, які зберігаються в електронному вигляді на спеціалізованих пристроях або платформах, таких як електронні гаманці, банківські карти, мобільні додатки тощо. У більш широкому розумінні, за визначенням авторів, електронні гроші – це своєрідна форма безготівкових розрахунків за допомогою віртуальних активів, які можуть бути забезпечені або не забезпечені валютою, однак

можуть слугувати засобом платежу, обігу та міри вартості в окремих країнах або міжнародному фінансовому просторі. Вони використовуються для здійснення платежів та зберігання вартості без фізичного перенесення традиційних банкнот та монет.

Електронні гроші мають ряд характерних особливостей, які зумовлюють **особливості** їх обліку, ключовими серед яких можна визначити такі:

- **децентралізація та мобільність**: електронні гроші можуть зберігатися та переміщуватися через різноманітні цифрові платформи, забезпечуючи високий рівень мобільності та доступності;

- **швидкість транзакцій**: операції з електронними грошима зазвичай виконуються миттєво, що значно прискорює обіг капіталу;

- **знижені витрати**: використання електронних грошей знижує транзакційні витрати, пов'язані з обробкою та управлінням готівкою;

- **безпека**: електронні гроші забезпечують високий рівень безпеки через використання сучасних криптографічних методів захисту даних.

Електронні гроші як об'єкт бухгалтерського обліку вимагають розробки спеціальних методик їх обліку. Це пов'язано з їхньою цифровою природою, що вимагає відображення відповідних операцій у фінансовій звітності підприємств. Саме тому для адекватного відображення операцій з електронними грошима в бухгалтерському обліку необхідно: застосовувати спеціалізовані програмні засоби, що здатні інтегруватися з електронними платіжними платформами; визначити чіткі правила та стандарти для документування операцій з електронними грошима, включаючи визнання доходів, витрат та зобов'язань; впровадити механізми контролю та аудиту для забезпечення достовірності даних і запобігання фінансовим шахрайствам.

Таким чином, електронні гроші як специфічний об'єкт бухгалтерського обліку вимагають адаптації існуючих методик та впровадження нових підходів до обліку фінансових операцій, що сприятиме підвищенню прозорості та ефективності управління фінансовими ресурсами.

Методика обліку електронних грошей і платежів насамперед передбачає визначення рахунків і субрахунків для обліку різних видів електронних грошей і розробки кореспонденції рахунків з відображення електронних платежів. У межах вітчизняної системи бухгалтерського обліку електронні гроші мають відображатися на відповідних рахунках у розділі грошових коштів. Особливу увагу слід приділити питанням безпеки та контролю. Електронні гроші, будучи цифровим активом, піддаються ризикам кіберзлочинів та шахрайства. Тому необхідно передбачати впровадження надійних механізмів захисту інформації, у тому числі криптографічні методи та системи багатофакторної аутентифікації. Окрім цього, необхідно забезпечити регулярний аудит операцій з електронними грошима для виявлення та запобігання можливим порушенням.

На нормативно-правовому рівні методика обліку електронних грошей в Україні базується на ряді законодавчих актів і нормативних документів, що регулюють діяльність фінансових установ та використання цифрових платіжних інструментів. Це передбачає як загальні положення про бухгалтерський облік і фінансову звітність, так і спеціалізовані вимоги щодо обліку електронних грошей. Важливою складовою методики є відповідність міжнародним стандартам фінансової звітності, що забезпечує інтеграцію української фінансової системи у глобальний економічний простір (European Union, 2009).

З практичної точки зору, облік електронних грошей вимагає застосування спеціалізованого програмного забезпечення, яке дозволяє автоматизувати процеси реєстрації та обліку транзакцій. Це включає інтеграцію бухгалтерських систем з платіжними платформами та електронними гаманцями, що забезпечує оперативність та точність облікових даних. Важливо, щоб програмне забезпечення відповідало вимогам українського законодавства та міжнародним стандартам безпеки інформації.

Окрім технічних аспектів, відображення в обліку електронних грошей передбачає також підготовку та підвищення кваліфікації бухгалтерських кадрів. Співробітники фінансових служб повинні володіти необхідними знаннями і навичками для роботи з електронними грошима, у тому числі знаннями нормативної бази, принципів бухгалтерського обліку та використання сучасних інформаційних технологій. Це вимагає проведення регулярних навчань і семінарів, а також постійного моніторингу змін у законодавстві та технологічних новаціях.

Методика обліку електронних грошей в Україні повинна також враховувати специфіку **різних видів електронних грошей**, таких як криптовалюти, електронні гаманці та інші цифрові платіжні інструменти. Кожен із цих видів має свої особливості та вимоги до обліку, що вимагає розробки індивідуальних підходів та методик. Наприклад, облік криптовалют потребує врахування їхньої волатильності та специфіки обліку операцій з майнінгу та обміну, тоді як облік електронних гаманців вимагає фіксації всіх транзакцій та зберігання електронних записів відповідно до вимог законодавства.

У контексті сучасних реалій електронними грошима варто вважати *гроші на електронних гаманцях, криптовалюти, окремі кошти на смарт-картках, цифрові гроші НБУ*. При цьому, для цілей бухгалтерського обліку складові електронних грошей варто розмежовувати,

оскільки вони мають різний порядок конвертації, методи оцінки та визначення обмінного курсу, а головне, різні обмеження у використанні в розрахунках між суб'єктами господарювання. За своєю суттю гроші на електронних гаманцях – це форма використання безготівкових коштів у цифровому середовищі в межах небанківських фінансових систем. А от електронні гроші – це записи на цифрових носіях, що перебувають за межами валютної системи і можуть прийматися як засіб платежу в обмеженому віртуальному просторі та символізують зобов'язання їх емітента. Специфічним видом електронних грошей варто вважати і криптовалюти, головною особливістю яких є відсутність ідентифікованого емітента, велику поширеність біржової та платіжної інфраструктури, анонімність та динамічний алгоритмічний цифровий бек-граунд.

Для визначення синтетичних рахунків для обліку електронних грошей необхідно забезпечити чітке розмежування між їхніми різними видами. Такий підхід дозволить більш точно та прозоро відображати фінансові операції, пов'язані з електронними грошима, у бухгалтерському обліку. Планом рахунків бухгалтерського обліку для відображення руху грошових коштів передбачено використання таких рахунків: 30 "Готівка", 31 "Рахунки в банках" та 33 "Інші кошти" (Міністерство фінансів України, 1999). Кожен із цих рахунків може бути адаптований до потреб обліку електронних грошей, однак на тлі активного обговорення Верховною Радою України проекту Закону "Про віртуальні активи" (ухвалено в першому читанні) (Верховна Рада України, 2022), можливо виникнуть обґрунтовані підстави для віднесення електронних грошей до рахунку 35 "Поточні фінансові інвестиції". У табл. 1 проаналізовано адаптивність застосування всіх цих рахунків для цілей обліку операцій з електронними грошима.

Таблиця 1

Доцільність застосування існуючих рахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з електронними грошима

Код рахунку	Назва рахунку	Можливість застосування рахунку для обліку електронних грошей	Переваги рахунку	Недоліки рахунку
30	Готівка	Цей рахунок не доцільний для обліку електронних грошей, оскільки він призначений для обліку фізичних грошових коштів	Висока прозорість	Не відповідає сутності електронних грошей
31	Рахунки в банках	Цей рахунок може бути частково використаний для обліку електронних грошей, особливо в частині обліку залишків на електронних гаманцях, які діють як банківські рахунки	Зручність у використанні та інтеграції з банківськими системами	Не всі види електронних грошей можуть бути відображені на цьому рахунку
33	Інші кошти	Цей рахунок доцільний для обліку електронних грошей, оскільки дозволяє відображати різні види фінансових інструментів, включаючи електронні гаманці та криптовалюти	Гнучкість та універсальність	Потребує додаткової класифікації та деталізації для різних видів електронних грошей
35	Поточні фінансові інвестиції	Цей рахунок може бути використаний для обліку операцій з криптовалютами, які розглядаються як фінансові інвестиції	Можливість відображення інвестиційної вартості та переоцінки	Обмежене застосування для інших видів електронних грошей, крім криптовалют

Джерело: складено авторами.

Різні **науковці** пропонують різні рахунки для обліку електронних грошей. А.С. Стовпова пропонує використання нового рахунку для цілей обліку електронних грошей – 32 "Електронні гроші", що може бути цілком доречним (Стовпова, 2021). Також облік електронних грошей на 32 рахунок пропонує Г. Я. Дацюк-Васильюк, також науковець пропонує формування субрахунків для обліку електронних грошей залежно від емітента

електронних грошей – комерційні банки, Національний банк України (у межах випуску цифрової гривні), національні і міжнародні небанківські установи, платіжні системи, що здійснюють випуск електронних грошей (Дацюк-Васильюк, 2023). Л.В. Мельнякова та А.І. Кошіл натомість пропонують створення аналітичних субрахунків третього порядку в межах існуючого субрахунку 335 "Електронні гроші, номіновані в національній валюті",

у розрізі форм існування електронних грошей – на основі платіжних карток, програмних засобів тощо (Кошіль, & Мельянова, 2023). Щодо криптовалют Т. В. Яцик пропонує створити в межах рахунку 33 додатковий субрахунок 336 "Платіжні токени (криптовалюти)" для обліку криптовалют або "платіжних токенів" (Яцик, 2020).

Виходячи з аналізу, представленого в табл. 1, і позиції науковців, вважаємо найбільш відповідним використання для обліку електронних грошей субрахунків рахунку 33 "Інші кошти" – як існуючого субрахунку 335, так і додаткових субрахунків: для обліку електронних грошей, номінованих в іноземній валюті, криптовалют, віртуальних активів (табл. 2).

Таблиця 2

Пропоновані субрахунки для обліку електронних грошей

Код рахунку	Назва рахунку	Субрахунки обліку		Можливі субрахунки таких порядків
33	Інші кошти	335	Електронні гроші, номіновані в національній валюті*	За видами електронних грошей
		336	Електронні гроші, номіновані в іноземній валюті	Резервний субрахунок для обліку електронних грошей, номінованих в іноземній валюті. За видами електронних грошей
		337	Криптовалюти (за видами)	За видами криптовалют
		338	Інші віртуальні активи	Резервні субрахунки в контексті перспектив розвитку віртуальних активів, відмінних від фінансових, але близьких за суттю до електронних грошей

Примітка: *чинний на сьогодні субрахунок.

Джерело: складено авторами.

Оскільки в межах чинного законодавства обіг, операції з електронними грошима, які номіновані в іноземній валюті, обмежені для суб'єктів господарювання, то можна стверджувати, що національна платіжна система перебуває в процесі реформування задля наближення вітчизняних норм до норм Європейського Союзу. Зокрема вимоги Директиви 2009/110/ЕС, яка передбачає в тому числі міждержавні електронні платежі, платежі за допомогою електронних грошей, вважаємо за потрібне створити резервний рахунок для обліку електронних грошей в іноземній валюті 336 "Електронні гроші, номіновані в іноземній валюті" у межах потенційних змін національного законодавства. Також, зважаючи на стрімкий розвиток не лише електронних грошей і електронних платежів між підприємствами в Україні, а й електронних активів у цілому, вважаємо за доречне при розробці системи рахунків та субрахунків їх обліку передбачити перспективу збільшення номенклатурної кількості відповідних об'єктів обліку. У системі субрахунків обліку електронних грошей передбачено резервний субрахунок 338 "Інші віртуальні активи". Потреба в цьому рахунку зумовлена динамічним розвитком цифрового та платіжного середовища, що може зумовити формування нових видів віртуальних активів, які матимуть більше ознак саме грошей, аніж фінансових інструментів.

Відображення в обліку операцій з отримання або формування електронних грошей (криптовалюти) відбувається такими бухгалтерськими проведеннями:

- перераховано кошти до електронного гаманця – Д-т 335 К-т 331;
- придбано криптовалюту – Д-т 337 К-т 331, 335;
- здійснено майнінг криптовалюту – Д-т 94 К-т 661, 13, 685 (відображення витрат на майнінг), Д-т 337 К-т 71 (вартість отриманої криптовалюту віднесено на дохід).

Деякі науковці для обліку операцій, пов'язаних з придбанням та погашенням електронних грошей, обміну електронних грошей на кошти в банку і навпаки пропонують застосовувати проміжний рахунок 333 або 377 (Стовпова, 2021). Для обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами за допомогою електронних грошей доцільно використовувати традиційні рахунки 36, 37, 63, 68 (табл. 3). Надходження електронних платежів від дебіторів обліковуватиметься за дебетом рахунку 33 та кредитом відповідного рахунку дебітора, наприклад, 361 для розрахунків з вітчизняними покупцями. Здійснення платежів кредиторам обліковуватиметься за кредитом рахунку 33 і дебетом рахунку відповідного кредитора. Обмін електронних грошей на кошти на рахунках у банках відбуватиметься в кореспонденції з рахунком 31.

Таблиця 3

Облікове відображення платіжних операцій з електронними грошима

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Надходження електронних грошей від вітчизняних покупців	335, 337	361
Отримання внесків у статутний капітал у вигляді електронних грошей	335	46
Оплата товарів, придбаних у постачальника	631	335, 337
Виплачено заробітну плату у вигляді електронних грошей	661	335
Сплачено податки у вигляді електронних грошей	641	335

Джерело: складено авторами.

Оскільки вартість криптовалют не стабільна і може коливатися, то це потребує здійснення переоцінки таких активів на дату балансу. При цьому будуть відображатися доходи та витрати від переоцінки: зокрема за кредитом субрахунку 710 "Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю" і дебетом субрахунку 940 "Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю" (Яцик, 2020).

Кореспонденція за субрахунками обліку електронних грошей, номінованих в іноземній валюті, може бути близькою за своєю сутністю до відображення операцій з іноземною валютою. На основі запропонованої методики відображення в обліку електронних платежів побудовано облікову модель, яка містить відображення надходження електронних грошей і криптовалют за дебетом та їх використання за кредитом (рис. 1).

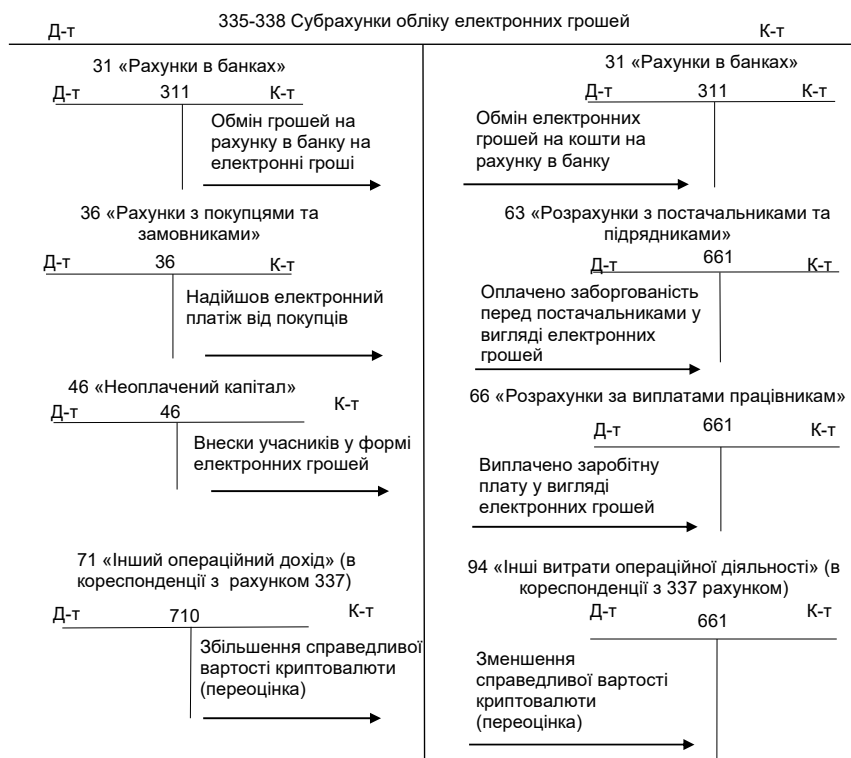

Рис. 1. Модель відображення в обліку використання електронних грошей у розрахунках

Джерело: складено авторами.

У контексті глобалізації економічних процесів методика обліку електронних грошей в Україні повинна також враховувати міжнародний досвід та практики. Це передбачає вивчення кращих світових практик, адаптацію їх до українських реалій та впровадження інноваційних рішень, що сприяють розвитку фінансової системи країни. Важливим аспектом є співпраця з міжнародними організаціями та участь у глобальних проєктах, що дозволяє отримувати актуальну інформацію та впроваджувати передові технології в облік електронних грошей.

Далі важливо забезпечити інтеграцію бухгалтерських систем з платіжними платформами та електронними гаманцями. Це дозволить автоматизувати процеси реєстрації та обліку транзакцій, знижуючи ризик помилок і підвищуючи оперативність облікових операцій. Використання сучасних інформаційних технологій сприятиме підвищенню ефективності обліку та забезпечить своєчасне відображення змін у балансі підприємства. Водночас важливо забезпечити безпеку та захист даних, впровадивши надійні механізми шифрування та багатофакторної аутентифікації. Окрім того, удосконалення синтетичних рахунків має передбачати розробку нових підходів до оцінки електронних грошей. Враховуючи волатильність криптовалют та інших цифрових активів, необхідно встановити чіткі правила для визначення їхньої вартості на різних етапах облікового циклу. Це передбачає первинну оцінку, переоцінку та відображення змін у вартості електронних грошей у фінансовій звітності. Такий підхід забезпечить достовірність та об'єктивність облікових даних, сприяючи прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Дискусія і висновки

Стрімкий розвиток електронних грошей і платежів потребує розробки та вдосконалення методичних основ їхнього обліку. Дискусійними і не розробленими на сьогодні залишаються питання відображення електронних

грошей і платежів на рахунках бухгалтерського обліку, документування операцій з руху електронних грошей і електронних платежів та розробки дієвих заходів їх контролю, оцінки електронних грошей.

У межах розробки методики обліку електронних грошей і платежів запропоновано відповідні субрахунки для обліку і кореспонденція рахунків. Побудована облікова модель відображує електронні платежі з використанням запропонованих субрахунків для обліку різних видів електронних грошей, а також доходів і витрат від їх використання, враховує можливі кореспонденції рахунків з обліку електронних платежів.

Запропоновані у статті методологічні засади обліку електронних грошей і платежів сприятимуть зміцненню фінансової системи України, підвищенню рівня довіри до електронних грошей та інтеграції у глобальний економічний простір.

Внесок авторів: Надія Гура – концептуалізація, написання – перегляд і редагування; Павло Чапля – огляд літератури, формальний аналіз, методологія, написання – оригінальна чернетка.

Список використаних джерел

- Дацюк-Васильюк, Г.Я. (2023). Фінансовий облік електронних грошей та напрями його удосконалення. У І.Д. Загородний, В.О. Нестеренко, К.В. Михайленко (Ред.), *Наука, освіта, технології і суспільство: світові тенденції та регіональний аспект: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції* (Ч. 2, с. 43–45). ЦФЕНД. https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/4795/1/%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0_2_%D0%A0%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B5.pdf#page=44
- Верховна Рада України. (2021). *Про платіжні послуги* (Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
- Верховна Рада України. (2022). *Про віртуальні активи* (Проект Закону № 2074-IX.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
- Кошіль, А., & Мельянова, Л. (2023). Економічна сутність та облікове відображення електронних грошей в умовах сучасності. *Acta Academiae Beregasiensis: Економіка*, 4, 397-408. <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2023-4-397-408>

Кошіль, А., & Мельянова, Л. (2024). Електронні гроші: сучасні підходи та виклики обліку. *Сталий розвиток економіки*, 2(49), 168–173. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-26>

Міністерство фінансів України. (1999). *Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій*. (Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>

Мокієнко, Т.В., Прийдак, Т.Б., & Липський, Р.В. (2019). Електронні гроші: сутність, класифікація та облікове відображення. *Ефективна економіка*, 6. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/37.pdf

Назарова, І. (2022). Сутність та обліково-інформаційне забезпечення електронних розрахунків. *Вісник економіки*, 3, 123–136. <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.123>

Національний банк України. (2022). *Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними* (Постанова Правління Національного банку України від 29.09.2022 № 210). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0210500-22#Text>

Подоліанчук, О.А. (2020). Дискусійні питання обліку електронних грошей. У В.В. Чудовець (Ред.), *Облік, аналіз і аудит: виклики інституційної економіки: тези доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 67–69). Луцький НТУ. https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021-10/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%20%283%20%D0%B6%D0%BE%D0%B2%D1%82%D0%BD%D1%8F%202020%D0%20%D1%80.%29_0.pdf#page=67

Семенець, А.П. (2017). Бухгалтерський облік та контроль електронних грошей: організація і методи [Автореф. дис. канд. екон. наук]. Житомирський національний університет. <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7021/Semenec.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Стовпова, А.С. (2021). Удосконалення обліку електронних грошей на основі використання нового рахунку 32 "Електронні гроші". *Інвестиції: практика та досвід*, 6, 35–41. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.6.35>

Штай, П. Б., & Жаборт, Д. А. (2024). Напрями удосконалення обліку операцій з грошовими коштами. У В.І. Куцук (Ред.), *Проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні: матеріали IV Міжнародної наук.-практ. конф. молодих вчених та здобувачів вищої освіти* (с. 308–310). Львівський торговельно-економічний університет. https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdiily/Naukovo_Doslidna_Chastyna/Docs/Zbirnik_konferenciji_m_Lviv_22_ljutogo_2024_r_dlja_saitu.pdf#page=308

Яцук, Т.В. (2020). *Облік, контроль та оподаткування операцій з криптоактивами* [Дис. доктора філософії]. Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

European Union. (2009, September, 16). Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council. *Official Journal of the European Union*, L267/7. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0110&%20from=EN>

References

- Datsiuk-Vasyliuk, H. Ya. (2023). Financial accounting of electronic money and directions for its improvement. In I.D. Zahorodnyi, V.O. Nesterenko, K.V. Mykhailenko (Eds.), *Science, Education, Technology, and Society: Global Trends and Regional Aspect: Proceedings of the International Scientific-Practical Conference* (Part 2, pp. 43–45). CFEND. https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/4795/1/%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0_2_%D0%A0%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B5.pdf#page=44
- European Union. (2009, September, 16). Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council. *Official Journal of the European*

Union, L267/7. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0110&%20from=EN>

Koshil, A., & Melyankova, L. (2023). The economic essence and accounting reflection of electronic money in modern conditions. *Acta Academiae Beregsasiensis: Economics*, 4, 397–408 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2023-4-397-408>

Koshil, A., & Melyankova, L. (2024). Electronic money: Modern approaches and challenges of accounting. *Sustainable Economic Development*, 2(49), 168–173 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-26>

Ministry of Finance of Ukraine. (1999). *Instruction on the application of the chart of accounts for accounting of assets, capital, liabilities, and economic transactions of enterprises and organizations* (Order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 291, November 30, 1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>

Mokienko, T.V., Pryidak, T.B., & Lipsky, R.V. (2019). Electronic money: Essence, classification, and accounting reflection. *Effective Economy*, 6 [in Ukrainian]. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/37.pdf

National Bank of Ukraine. (2022). Regulation on the issuance of electronic money and payment transactions with it (Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine No. 210, September 29, 2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0210500-22#Text>

Nazarova, I. (2022). The essence and accounting-informational provision of electronic settlements. *Bulletin of Economics*, 3, 123–136 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.123>

Podolianschuk, O. A. (2020). Controversial issues in the accounting of electronic money. In V.V. Chudovets (Ed.), *Accounting, analysis, and audit: Challenges of institutional economics: Abstracts of the VII International scientific-practical conference* (pp. 67–69). Lutsk NTU [in Ukrainian]. https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021-10/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%20%283%20%D0%B6%D0%BE%D0%B2%D1%82%D0%BD%D1%8F%202020%D0%20%D1%80.%29_0.pdf#page=67

Semenets, A.P. (2017). Accounting and control of electronic money: organization and methodology [Abstract of the Candidate of Economic Sciences dissertation]. Zhytomyr National University. <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7021/Semenec.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Shtai, P.B., & Zhabort, D.A. (2024). Directions for improving the accounting of cash transactions. In V.I. Kutsyk (Ed.), *Problems and prospects of business development in Ukraine: Materials of the IV International scientific-practical conference of young scientists and higher education applicants* (pp. 308–310). Lviv Trade and Economic University [in Ukrainian]. https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdiily/Naukovo_Doslidna_Chastyna/Docs/Zbirnik_konferenciji_m_Lviv_22_ljutogo_2024_r_dlja_saitu.pdf#page=308

Stovpova, A.S. (2021). Improvement of electronic money accounting based on the use of the new account 32 "Electronic money". *Investments: Practice and Experience*, 6, 35–41 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.6.35>

Verkhovna Rada of Ukraine. (2021). *On payment services* (Law of Ukraine No. 1591-IX, June 30, 2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>

Verkhovna Rada of Ukraine. (2022). *On virtual assets* (Draft Law No. 2074-IX). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>

Yatsyk, T.V. (2020). *Accounting, control, and taxation of cryptoasset transactions* [Doctoral dissertation]. Taras Shevchenko National University of Kyiv [in Ukrainian].

Отримано редакцією журналу / Received: 27.09.24

Прорецензовано / Revised: 14.10.24

Схвалено до друку / Accepted: 16.11.24

Nadiia HURA, DSc (Econ.), Prof.

ORCID ID: 0000-0003-0542-1595

e-mail: Guranadia@knu.ua

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Pavlo CHAPLIA, PhD Student

ORCID ID: 0009-0005-8406-737X

e-mail: pashachaplia@knu.ua

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF ACCOUNTING OF ELECTRONIC MONEY AND PAYMENTS IN MODERN CONDITIONS

Background. In the current context of the rapid digitalization of financial processes and the accelerated development of information technologies, the issue of methodological foundations for the accounting of electronic money and payments is becoming increasingly relevant. This contributes to enhancing the efficiency of financial management, improving the control and audit systems and strengthening user trust in electronic money.

Methods. The dialectical method was applied to study the development of electronic money and payments, while a systematic approach was used to determine the methodological approaches to accounting. The analysis of existing types of electronic money and their legal and accounting frameworks was conducted using methods of analysis and synthesis, induction and deduction. The accounting model was developed through the modeling method. The analogy method was used to compare digital and non-digital money, cashless and electronic payments, while the double-entry method was employed to form accounting entries for electronic payment transactions.

Results. Based on the analysis of the essence and types of electronic money, a new definition was proposed, and the necessity of clearly distinguishing between different types of electronic money, such as funds in e-wallets, payment cards, and cryptocurrencies, was substantiated. Each of these has its own characteristics and requires an individual approach to accounting. Taking into account legislative approaches and scholarly proposals, sub-accounts for accounting for various types of electronic money were suggested. Accounting entries for electronic payments were provided in settlements with different debtors and creditors under various payment conditions and using different types of electronic money. Using the proposed

sub-accounts, an accounting model for reflecting electronic money and payments was constructed. Attention was drawn to the importance of recognizing and valuing electronic money based on current market data, developing approaches to documenting electronic money transactions, and ensuring their control as a key component of ensuring transparency in accounting processes and compliance with legal requirements.

Conclusions. The methodology for accounting for electronic money and payments proposed by the authors will contribute to the improvement of accounting support for these operations and control measures in the context of using information technologies.

Key words: *electronic money, accounting, electronic payments, accounting model, subaccounts, cryptocurrency.*

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.